

DOI 10.37491/UNZ.84.17
УДК 343.112

Ірина ОБОРОНОВА¹

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРОВАДЖЕННЯ В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ ЗА СТАТУТОМ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА 1864 РОКУ

Аналізуються положення Статуту кримінального судочинства, присвячені диференціації кримінального провадження в суді першої інстанції. Наголошується на тому, що чинне кримінальне процесуальне законодавство України успадкувало багато прогресивних ідей, впроваджених Статутом кримінального судочинства, зокрема містить низку диференційованих порядків кримінального провадження в суді першої інстанції. Фактично Статут кримінального судочинства передбачав три види судового кримінального провадження: звичайне, спрощене і ускладнене, а також певні особливості в окремих категоріях проваджень. Спрощена процедура була передбачена для розгляду справ щодо нетяжких кримінальних правопорушень — у провадженні в мирового судді (мало ознаки приватного обвинувачення) та в заочному провадженні в суді першої інстанції. Крім того, до такої процедури варто віднести й скорочене судове слідство, яке здійснюється в загальному порядку судового розгляду. Ускладнена процедура мала місце у провадженні в суді першої інстанції за участю присяжних засідателів, яке розмежовувало повноваження присяжних щодо винесення вердикту і судді — щодо ухвалення вироку. Критеріями розмежування судових проваджень за ступенем складності процесуальних форм слугували характер і ступінь тяжкості кримінального правопорушення, зіставлення приватних і публічних інтересів, а також категорія справ, розгляд яких був можливий судом

¹ аспірантка,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова,
oboronova_irina@ukr.net.

за участю присяжних засідателів. Також Статут кримінального судочинства містив винятки із загального порядку кримінального судочинства, що передбачали особливості в окремих категоріях проваджень (у справах за участю духовенства, військовослужбовців, щодо державних злочинів, щодо посадових злочинів тощо). Критеріями для виділення таких особливостей були статус обвинуваченого (представники духовенства, військовослужбовці), а також категорія справ (щодо злочинів проти віри та інших, поєднаних з порушенням церковних правил, щодо державних злочинів, щодо посадових злочинів, щодо злочинів у сфері адміністративного управління).

Ключові слова: диференціація, судове провадження, суд першої інстанції, заочне провадження, спрощене провадження, суд присяжних, Статут кримінального судочинства.

Сучасне кримінальне процесуальне законодавство України формувалося протягом багатьох століть, його коріння сягає ще часів Київської Русі. Дослідження генези його становлення має важливе значення, адже урахування здобутків та прорахунків минулого може сприяти належному унормуванню кримінальних процесуальних відносин у сучасній Українській державі. Особливий інтерес становить правове регулювання кримінального провадження за Статутом кримінального судочинства 1864 року, прийнятого в рамках проведення судової реформи, яка ознаменувала істотну демократизацію кримінального провадження та розширення процесуальних прав його учасників.

При цьому досить важливим є питання про диференціацію кримінального судочинства в суді першої інстанції, до якої вдалися розробники судової реформи, з урахуванням можливості його прискорення і спрощення в одних провадженнях і забезпечення додаткових гарантій процедури провадження в інших.

Різні аспекти Судової реформи 1864 року були предметом дослідження багатьох істориків та правників дореволюційного і радянського періоду, зокрема їм присвятили свої праці Б. В. Віленський, І. В. Гессен, В. П. Даневський, І. П. Закревський, А. Ф. Кістяківський, А. Ф. Коні, І. Я. Фойницький, М. А. Чельцов-Бебутов та інші. У наукових працях сучасних українських вчених також приділяється увага проблемам правого регулювання окремих кримінально-процесуальних інститутів у Статуті кримінального судочинства. Однак наразі недостатньо дослідженими залишаються питання диференціації кримінального провадження в суді першої інстанції, запроваджені Судовою реформою 1864 року.

Метою статті є ретроспективний аналіз положень Статуту кримінального судочинства 1864 року, що урегульовують диференційовані порядки кримінального провадження в суді першої інстанції, їхнього впливу на формування сучасного кримінального процесуального законодавства.

Кримінальне судочинство на території України, що перебувала під владою Російської імперії, почало набувати сучасного вигляду саме із запровадженням Судової реформи 1864 року. Статут кримінального судочинства (далі — Статут) ознаменував демократизацію кримінального провадження, розширив спектр процесуальних прав його учасників, запровадив низку новел, зокрема тих, що стосувалися диференціації порядку кримінального провадження.

Із прийняттям Статуту на зміну інквізиційному (розшуковому) процесу прийшла змішана форма судочинства, для якої є характерним здійснення кримінального провадження у дві стадії: попереднє (досудове) розслідування; судовий розгляд, заснований на гласності, усності, змагальності, вільній оцінці доказів за внутрішнім переконанням суддів. Лише в малозначних справах, що підлягали розгляду в мирових судах, поділ кримінального судочинства на стадії був відсутній [1, с. 325].

Передусім, варто відзначити, що важливою частиною Судової реформи 1864 року було кардинальне спрощення судоустрою, що спричинило переважно заснування замість великої кількості судів, що існували для «обслуговування» різних прошарків суспільства, єдиних для всіх загальних судів, які включали загальні судові установи та мирові судові установи.

Розмежовуючи підсудність кримінальних справ зазначеним судовим установам, Статут чітко визначив критерій, який яскраво вказував на відмінність у відповідних судових провадженнях. Таким критерієм виступав суб'єкт підтримання обвинувачення в суді. Якщо у кримінальних провадженнях, підсудних мировим судовим установам, можливість викриття обвинувачених перед судом надавалася потерпілим від злочинних дій (приватним особам), то у кримінальних провадженнях, підсудних загальним судовим установам, підтримання обвинувачення в суді доручалося прокурорам та їхнім «товаришам» (заступникам). Таким чином, диференціація судового кримінального провадження обумовлювалася зіставленням приватних і публічних інтересів (засад публічності і диспозитивності).

До підсудності мирових суддів належали провадження щодо проступків, за які могли бути призначені покарання у виді:

- 1) догани, зауваження;
- 2) грошові стягнення не більше трьохсот рублів;
- 3) арешт не більше трьох місяців;
- 4) ув'язнення в тюрмі не більше одного року (ст. 33 Статуту) [2].

Дослідники вказують на те, що мирові судді практикували застосування таких покарань за доволі різноманітні проступки. Наприклад, за залишення дітей без нагляду, що потягло їхню смерть, до матері було застосовано догану, а за вчинення крадіжки безпосередні виконавці отримали тюремне ув'язнення строком від трьох місяців до одного року [3, с. 33].

Особливістю кримінальних проваджень у мирових суддів було також те, що у справах, які могли бути припинені примиренням сторін, мировий суддя зобов'язаний був схилити їх до примирення і лише в разі неуспіху — переходити до ухвалення вироку. Примирення обвинуваченого з потерпілим у передбачених законом випадках виступало підставою для закін-

чення судового переслідування (закриття провадження). У таких провадженнях мировий суддя обмежувався розглядом лише доказів, які були подані чи зазначені сторонами. Тобто спостерігаються елементи медіаційних процедур у рамках кримінального судочинства.

І. Й. Бойко, на наш погляд, цілком обґрунтовано наголошує на тому, що порядок розгляду справ мировим суддею був спрощеним [4, с. 673]. Передусім, спрощення в таких провадженнях полягало в тому, що судовому розгляду не передували стадії дізнання і попереднього слідства. Підставою для початку розгляду, як правило, слугувало звернення до судді приватних осіб — потерпілих від проступків або ж повідомлення поліцейських чи інших представників адміністративної влади. Для розгляду справ мировим суддею були характерні ознаки приватного обвинувачення.

Одним зі спрощених порядків судового провадження в суді першої інстанції, закріпленим у гл. 5 Статуту («Про заочні вироки»), був також заочний судовий розгляд справ. Такий диференційований порядок судового провадження міг застосовуватися за наявності таких двох умов:

- 1) особа обвинувачувалась у проступку, за вчинення якого призначалося покарання не більш суворе, ніж арешт;
- 2) якщо обвинувачений не з'явився до суду і не надіслав свого повіреного або хоч і надіслав його, але в такій справі він сам викликався особисто, тобто його участь була обов'язковою.

У такому випадку мировий суддя ухвалював заочний вирок.

Водночас, якщо обвинуваченому загрожувало покарання у вигляді ув'язнення в тюрмі, в разі його неявки мировий суддя заочно не міг вирішити питання про винуватість особи і її покарання, а тому відкладав його до приводу розшукуваної особи та міг ухвалити рішення за позовом про відшкодування шкоди, завданої злочинними діями, за правилами цивільного судочинства.

Можливість ухвалення мировим суддею заочного вироку залежала від поважності причини неявки обвинуваченого. Якщо до ухвалення заочного вироку мировий суддя отримував відомості про те, що причиною неявки обвинуваченого були якісь непереборні перешкоди або про те, що повістка про виклик не була вчасно доставлена, то він приймав рішення про відкладення розгляду справи і викликав обвинуваченого на інший час, про що ставив його до відома.

У тому випадку, коли обвинувачений, який пропустив визначений для явки термін, але все ж прибув до суду до ухвали вироку по суті справи, суддя допускав його до надання усних пояснень. Ухвалений пізніше вирок у такому разі цілком логічно не вважався заочним.

Копія заочного вироку надсилалася обвинуваченому. Протягом двох тижнів з часу вручення копії заочного вироку обвинувачений мав право з'явитися до мирового судді і подати відзив (заяву) про новий розгляд справи. Із прийняттям такого відзиву (заяви) мировий суддя призначав день для явки сторін для нового розгляду. У разі повторної неявки обвинуваченого мировий суддя покладав на нього грошове стягнення, а вирок, ухвалений заочно щодо нього, набував законної сили.

Варто наголосити, що заочний судовий розгляд стосувався лише провадження в мирових судових установах. У загальних судових установах ухвалення заочних вироків не допускалося, оскільки вважалося, що це не відповідає корінним засадам судових перетворень, запроваджених реформою, і призвело б до звуження розгляду справ без надання підсудним належних засобів для виправдання [5, с. 355]. Зважаючи на це, в разі неявки обвинуваченого в судове засідання провадження судом зупинялося і вживалися заходи до його розшуку та приводу до суду.

Хоча у нормах Статуту практично не містилися положення, які регулювали відмінності власне самого судового розгляду справ у заочному порядку, однак впевнено можна виділити певні особливості, які чітко диференціюють це провадження в цілому:

1) можливість здійснити судовий розгляд і притягнути до кримінальної відповідальності обвинуваченого, який ухиляється від явки до суду, без його особистої участі у процесі;

2) можливість обвинуваченого не лише оскаржити заочний вирок до вищої інстанції, а й подати заяву про новий розгляд справи за його участі;

3) недопустимість заочного судового розгляду в провадженнях, у яких обвинуваченому загрожують суворі покарання.

Певні елементи спрощення були наявні також і в рамках загального порядку судового розгляду. Мова йде про скорочене судове слідство, суть якого зводилась до відмови у визначених законом випадках від дослідження доказів. Так, під час здійснення судового слідства в окружному суді після короткого викладу суті обвинувачення голова суду з'ясовував в обвинуваченого, чи визнає він свою вину у вчиненні кримінального правопорушення. При цьому ст. 681 Статуту чітко урегульовувала, що у випадку визнання винуватості, якщо воно не викликало жодних сумнівів, суд міг не здійснювати подальшого дослідження доказів і перейти до заключних дебатів [2]. В іншому разі, у тому числі й у випадку часткового визнання винуватості, судове слідство проводилося в повному обсязі.

Ще однією новелою Статуту кримінального судочинства, яка ознаменувала його демократизацію і відхід від інквізиційного процесу, було запровадження суду присяжних. Тобто, крім спрощених форм судового провадження, Статут передбачив і ускладнений порядок із залученням представників народу до здійснення правосуддя. Зокрема, ст. 201 Статуту передбачала, що справи про злочини чи проступки, за вчинення яких у законі передбачено призначення покарання, пов'язаного з позбавленням чи обмеженням станових прав, ведуться окружним судом за участю присяжних засідателів.

Прихильники суду присяжних під час підготовки реформи підкреслювали, що умовами, які заслуговують на довіру до такого суду, є:

1) відокремлення у кримінальних справах питання про винуватість від питання про покарання із наданням права вирішення кожного з них особливим суддям;

2) багаточисельність суддів, котрі беруть участь у вирішенні справи;

3) широке право відводу суддів як обвинуваченим, так і обвинувачем.

При цьому, окреслюючи переваги суду присяжних, зазначалося, що якщо право вирішення питань про винуватість і покарання належить одним і тим самим суддям, то суди часто намагаються визначити ступінь вини таким чином, щоб підсудний підлягав тому покаранню, яке судді хотіли щодо нього застосувати. Цим відповідно викривляється правильність вироку [6, с. 95].

У судовому провадженні за участю присяжних засідателів голова суду зобов'язаний був пояснити присяжним:

- 1) суттєві обставини справи та закони, що стосувалися визначення ознак злочину чи проступку, що розглядалися;
- 2) загальні юридичні підстави для судження про силу доказів, наведених на користь та проти підсудного.

Голова не повинен був у своїх поясненнях виявляти власної думки щодо винуватості чи невинуватості підсудного, а також наводити обставини, що не були предметом судового дослідження. Як стверджує І. Й. Бойко, після закінчення основного розгляду справи голова оголошував свій висновок, у якому коротко викладав хід розгляду справи, нагадував про отримані докази, роз'яснював юридичну кваліфікацію дій підсудного органом попереднього слідства, популярно витлумачував юридичні терміни та поняття, з якими можуть зіткнутися присяжні, нагадував порядок самої наради і голосування при ухваленні ними рішення [4, с. 736].

Закінчував свої пояснення голова суду нагадуванням присяжним засідателям того, що вони повинні визначити винуватість чи невинуватість підсудного за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на обговоренні в сукупності всіх обставин справи, а також того, що в разі засудження підсудного вони можуть за наявності достатніх для цього підстав визнати його таким, що заслугоує на поблажливість.

Таким чином, у нарадчій кімнаті присяжні засідателі повинні були обов'язково дати відповідь на такі питання:

- 1) чи було вчинено злочин чи проступок;
- 2) чи винуватий у його вчиненні підсудний;
- 3) чи діяв він з умислом.

Крім того, присяжні з власної ініціативи могли підняти і вирішити питання про те, чи заслугоує підсудний на поблажливість.

Важливим було питання про те, за яких результатів голосування рішення присяжних вважалося прийнятим. У ході підготовки реформи висувалась пропозиція ввести систему 2/3 голосів (8 з 12), однак воно не було прийняте, передусім, з міркувань «переваги одноголосного вердикту». Вважалося, що вимога одноголосності від присяжних спонукає їх до ретельного дослідження справи, адже в жодному разі вони не можуть відбутися одним лише озвученням своєї думки, а повинні підтримувати її у диспуті зі своїми колегами [7, с. 335].

Дійсно, остаточно ст. 813 Статуту була сформульована таким чином, що присяжні засідателі повинні були схилити свої думки до одноголосного рішення. Водночас якщо за наслідками наради розбіжності між думками присяжних все ж не усувалися, то відповідні питання мали вирішуватися більшістю голосів. У разі поділу голосів порівну приймалася та думка, яка

була на користь підсудного. Аналогічний підхід використовувався і для вирішення питання про те, чи заслугоує підсудний на поблажливість: якщо було отримано шість позитивних голосів, то старшина присяжних до відповідей додавав: «Підсудний за обставинами справи заслугоує поблажливості». Як бачимо, в тогочасному законодавстві яскраво виявляється один із елементів презумпції невинуватості — тлумачення сумнівів на користь обвинуваченого.

Надалі всі питання, пов'язані з ухваленням вироку, в тому числі й призначення покарання, вирішувались професійним (коронним) суддею. Таким чином, у судовому провадженні за участю присяжних засідателів Статутом було розмежовано повноваження присяжних і повноваження професійних суддів, тобто був запроваджений «класичний» суд присяжних, який сприяв уникненню обвинувального ухилу у кримінальному провадженні, стимулював змагальність судочинства, забезпечував реалізацію презумпції невинуватості.

На відміну від сучасного вітчизняного провадження в суді присяжних, яке ставить можливість його здійснення у залежність від бажання обвинуваченого, аналізоване процесуальне законодавство не передбачало такого вибору, тобто суд присяжних за відповідною категорією злочинів і проступків виступав єдиною безальтернативною формою кримінального судочинства.

Варто відзначити, що Статут кримінального судочинства окремо урегулював винятки з загального порядку кримінального судочинства (книга 3). До таких винятків належали провадження:

1) у кримінальних справах, що проводились за участю духовного відомства, зокрема щодо злочинів проти віри та інших, поєднаних з порушенням церковних правил, а також щодо злочинів, вчинених духовними особами;

2) щодо державних злочинів;

3) щодо посадових злочинів;

4) у кримінальних справах, які належали до різних сфер адміністративного управління, зокрема щодо злочинів проти майна і доходів казни, а також щодо злочинів проти суспільного благоустрою;

5) у кримінальних справах змішаної (військової і цивільної) підсудності [2].

Незважаючи на всі позитивні моменти Судової реформи 1960 року, варто відзначити і деяку її непослідовність, зокрема в частині функціонування духовних (церковних), військовий судів, судів за участю станових представників. Розробники реформи і влада так і не наважилися повністю ізолювати суди від впливу станових інтересів, у тому числі й духовенства.

Статут розмежовував провадження в духовному (церковному) і світському (кримінальному) судах, зокрема справи щодо злочинів і проступків, за які як покарання було передбачено лише церковне покаяння або відсилення винного до духовного суду (наприклад, відступлення від православної віри, невиконання настанов церкви, примушування до шлюбу, деякі випадки перелюбу тощо), розглядалися винятково останнім. Порядок розгляду таких справ Статутом не регулювався. Варто відзначити, що зараз

більшість наведених діянь не є кримінально протиправними і не тягнуть юридичної відповідальності.

Натомість, коли особа обвинувачувалась у вчиненні злочину, за який було передбачене подвійне покарання — церковне і кримінальне, розгляд справи проводився кримінальним судом за загальними правилами судочинства з деякими передбаченими особливостями. Так, після винесення вирок обов'язково повинен був повідомлятися духовному начальству з метою передання засудженого церковному покаянню. У разі розгляду справи щодо злочинів проти православної віри в окружному суді із залученням присяжних засідателів, останні мали обиратися винятково з осіб православного віросповідання.

Подібний підхід спостерігався й стосовно провадження щодо злочинів, вчинених представниками духовенства (духовними особами). Справи щодо порушення духовенством обов'язків, установлених церковними правилами, підлягали розгляду духовним судом. Однак у разі вчинення ними злочинів, підсудних кримінальному суду, провадження здійснювалося на загальних засадах з окремими особливостями. Наприклад, у разі розгляду справи щодо представників духовенства судом за участю присяжних засідателів, для зазначеної категорії обвинувачених встановлювались додаткові гарантії — подання єпархіальним начальством висновку (думки) щодо слідчих актів. Під час судового провадження така думка могла бути озвучена, однак вона не обмежувала суд у ухваленні вироку за вердиктом присяжних засідателів.

Судочинство щодо військовослужбовців, які вчинили кримінальні правопорушення, теж характеризувалося особливостями. Тогочасне законодавство виходило із необхідності функціонування військових судів, підсудність яких визначалася винятково статусом особи правопорушника безвідносно до роду злочинного діяння. Вважалося, що військовослужбовці можуть судити лише військові суди «в силу відособленості армії від усього народу» [7, с. 382]. Статут кримінального судочинства не регламентував судове провадження у військових судах, однак окремі його норми вирішували спірні моменти підсудності військових і загальних (кримінальних) судів. Так, якщо у вчиненні злочину, що не належав до порушень законів дисципліни і військової служби, обвинувачувалися разом із цивільними особами військовослужбовці, то справа розглядалася загальним (кримінальним) судом на загальних засадах з певними додатковими гарантіями. Натомість, у випадку вчинення порушення законів дисципліни і військової служби разом із військовослужбовцями цивільними особами справа підлягала розгляду військовим судом.

Ще одним середньовічним пережитком, від якого не змогли позбавитися розробники судової реформи, був вплив вищих станів (прошарків) суспільства на здійснення правосуддя в деяких категоріях кримінальних проваджень. Зокрема справи про державні злочини, по суті, ставились під контроль представників основних станів — для їхнього розгляду до професійних суддів приєднувалися передбачені Статутом чотири станові представники (губернський і повітовий представники дворянства, міський голова і волосний старшина). У разі одночасного розгляду декількох злочинів

за сукупністю, з яких деякі відносились до державних, усі вони підлягали підсудності суду, до складу якого входили станові представники. Станові представники брали участь в ухваленні вироків, користуючись тими ж правами, що й професійні судді: при ухвалі вироків вони засідали всі разом і вирішували питання як винуватості чи невинуватості підсудного, так і питання щодо покарання, яке необхідно йому призначити.

Певна специфіка кримінального провадження спостерігалась і щодо розгляду справ про посадові злочини. Передусім, варто відзначити відсутність чіткого розмежування дисциплінарної і кримінальної відповідальності в тогочасному законодавстві. Відповідно до ст. 1066 Статуту покарання і стягнення за порушення службових обов'язків могли накладатися як начальством по службі (зауваження, догани, вирахування із жалування, переведення на нижчу посаду, звільнення з посади, арешт до семи днів), так і судом (інші покарання і стягнення). При цьому особа, яка була піддана покаранню або стягненню начальством, могла просити про передання справи на розгляд суду.

Залежно від рівня (посади) службовця закон визначав підсудність справи, яка могла розглядатися:

- 1) окружним судом;
- 2) судовою палатою;
- 3) касаційним департаментом Сенату;
- 4) Верховним кримінальним судом.

Встановлювалися й певні процедурні особливості судового провадження, зокрема начальству, в підпорядкуванні якого перебував підсудний, надавалась можливість подати в суді свої пояснення, однак суд не був ними зв'язаний під час вирішення справи. Також при ухваленні вироків суд був зобов'язаний завжди розглядати послужні списки підсудних службових осіб з метою визначитися, чи не заслуговують останні особливої поблажливості внаслідок тривалої, бездоганної служби або наявності інших заслуг.

У Статуті кримінального судочинства 1864 року використовувалася велика кількість судових проваджень, які диференціювалися залежно від різних критеріїв. Фактично Статут передбачав три види судового кримінального провадження: звичайне, спрощене й ускладнене, а також певні особливості в окремих категоріях проваджень.

Спрощена процедура була передбачена для розгляду справ щодо нетяжких кримінальних правопорушень — у провадженні в мирового судді (мало ознаки приватного обвинувачення) та в заочному провадженні в суді першої інстанції. Крім того, до такої процедури варто віднести й скорочене судове слідство, яке здійснюється в загальному порядку судового розгляду. Ускладнена процедура мала місце у провадженні в суді першої інстанції за участю присяжних засідателів, яке розмежовувало повноваження присяжних щодо винесення вердикту і судді — щодо ухвалення вироку. Критеріями розмежування судових проваджень за ступенем складності процесуальних форм слугували характер і ступінь тяжкості кримінального пра-

вопорушення, зіставлення приватних і публічних інтересів, а також категорія справ, розгляд яких був можливий судом за участю присяжних засідателів.

Також Статут містив винятки з загального порядку кримінального судочинства, що передбачали особливості в окремих категоріях проваджень (у справах за участю духовенства, військовослужбовців, щодо державних злочинів, щодо посадових злочинів тощо). Критеріями для виділення таких особливостей були статус обвинуваченого (представники духовенства, військовослужбовці), а також категорія справ (щодо злочинів проти віри та інших, поєднаних з порушенням церковних правил, щодо державних злочинів, щодо посадових злочинів, щодо злочинів у сфері адміністративного управління).

Чинне кримінальне процесуальне законодавство України успадкувало багато прогресивних ідей, впроваджених Статутом кримінального судочинства, зокрема містить низку диференційованих порядків кримінального провадження в суді першої інстанції (наприклад, спеціальне (заочне) судове провадження, спрощене судове провадження, провадження в суді присяжних), а також передбачає можливість проведення спрощеного судового розгляду без дослідження доказів.

Список використаних джерел

1. Крушинський С. А. Подання доказів у кримінальних справах за Статутом кримінального судочинства 1864 року. *Університетські наукові записки*. 2011. № 3. С. 324–329.
2. Устав уголовного судопроизводства от 20.11.1864 г. *Электронная Библиотека Гумер*. URL : <https://bit.ly/3vzMYhD>.
3. Шигаль Д. А. Статут про покарання, що накладаються мировими судьями (1864 року), та його застосування мировими судами Харківської губернії. *Право і безпека*. 2004. Т. 3, № 1. С. 32–34.
4. Бойко І. Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (IX–XX ст.). Львів : Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 904 с.
5. Маляренко В. Т. Перебудова кримінального процесу України в контексті європейських стандартів. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 512 с.
6. Судебные уставы 20 ноября 1864 года, с изложением рассуждений, на коих они основаны. Часть вторая. СПб. : Изд. Государственной Канцелярии, 1866. 504 с.
7. Российское законодательство X–XX веков. В 9-ти т. / под общ. ред. О. И. Чистякова. Москва : Юридическая литература, 1991. Т. 8. Судебная реформа / отв. ред. тома Б. В. Виленский. 496 с.

Надійшла до редакції 12.09.2021

Iryna OBORONOVA

Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

Differentiation of Proceedings in the Court of First Instance under the Statute of Criminal Procedure of 1864

The provisions of Statute of criminal procedure devoted to the differentiation of criminal proceedings in the court of first instance are analyzed in the article. The author

accentuates that the current criminal procedure legislation of Ukraine has inherited a lot of progressive ideas implemented by Statute of criminal procedure; in particular, it contains a number of differentiated procedures for criminal proceedings in the court of first instance. In fact, Statute of criminal procedure provided for three types of criminal proceedings: ordinary, simplified and complicated, as well as some peculiarities in certain categories of proceedings. Simplified procedure was provided for the consideration of cases of minor criminal offenses — in proceedings before a magistrate (there were signs of private prosecution) and proceedings in absentia in the court of first instance. In addition, such a procedure included an abbreviated judicial investigation, which is carried out in the general order of the trial (summary trial). A complicated procedure took place in the trial court with the participation of jurors, which separated the powers of the jury to pass a verdict and the judge — to pass sentence. The criteria for distinguishing between proceedings according to the degree of complexity of procedural forms were: the nature and severity of the criminal offense, the ratio of private and public interests, as well as the category of cases that could be considered by a jury. The Statute of criminal procedure also contained exceptions to the general procedure of criminal proceedings, which provided for peculiarities in certain categories of proceedings (in cases involving the clergy, the military, state crimes, official crimes, etc.). The criteria for distinguishing such features were: the status of the accused (clergy, military), as well as the category of cases (for crimes against religion and others related to violation of church rules, for state crimes, for official crimes, for crimes in administrative management sphere).

Keywords: *differentiation, court proceedings, court of first instance, proceedings in absentia, summary trial, jury trial, Statute of criminal procedure.*